

## **Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (M10.1.7.) i Održavanje ekstenzivnih maslinika (M10.1.8.): pregled prijava i analiza učinka navedenih operacija u osmogodišnjem razdoblju 2015.-2022.**

Maintaining extensive orchards (M10.1.7.) and Maintaining extensive olive groves (M10.1.8.): Review of requests and analysis of the impact of the above operations in the eight-year period 2015-2022

**A. Biško i Ines Pohajda**

### SAŽETAK

Ovim radom prikazana je provedba tipova operacija 10.1.7. Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (EV) i 10.1.8. Održavanje ekstenzivnih maslinika (EM) iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. tijekom osmogodišnjeg perioda 2015.-2022. Na temelju podataka Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u cilju analize implementacije navedenih operacija na području Republike Hrvatske, analizirani su podaci o prijavama korisnika, njihovoj zastupljenosti na poljoprivrednim površinama po županijama, odobrenim financijskim sredstvima potpora te sagledan učinak navedenih operacija u kontekstu broja zainteresiranih korisnika za provedbu ovih operacija. Radom su također analizirani propisi, identificirane poteškoće s kojima su se susretali potencijalni korisnici i ostali sudionici nadležni za provedbu i kontrolu te ponuđeni odgovori na najčešća pitanja s kojima su se susretali korisnici provedbe ovih operacija.

Osmogodišnji prosjek prijava i zatraženih potpora bio je za EV=50,63 ha i 21.993 eura potpore, a za EM=359,6 ha i 298.946 eura potpore. U osmoj godini analize učinka ukupno je bilo za EV prijavljeno 109 ha i odobreno 52.312 eura, a EM prijavljeno 532,25 ha i odobreno 427.930,6 eura potpore. Iako je implementacija EV u odnosu na EM bila znatno slabija, njena učinkovitost može biti značajna jer ovisi o zadanim ciljevima, koji su postavljeni temeljem utvrđenih potreba. Kontinuirani porast površina i broja zainteresiranih korisnika za provedbu EV i EM impliciraju nastavak provedbe ovih praksi u budućnosti, a njihov dodatni doprinos u ostvarenju klimatskih, okolišnih i bioloških ciljeva Zajedničke poljoprivredne politike, pružit će promocija od strane donositelja politika, savjetodavaca i djelatnika Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Ključne riječi: IAKS mjere, Podmjera 10.1, potpore u maslinarstvu, potpore u voćarstvu, Program ruralnog razvoja, Zajednička poljoprivredna politika

## ABSTRACT

This work shows the implementation of operation types 10.1.7. Maintenance of extensive orchards (EO) and 10.1.8. Maintenance of extensive olive groves (EOG) from the Rural Development Program of the Republic of Croatia for the period 2014-2020. during the eight-year period 2015-2022. Based on the data of the Agency for Payments in Agriculture, Fisheries and Rural Development in order to analyze the implementation of the mentioned operations in the territory of the Republic of Croatia, the data on user applications, their representation on agricultural areas by county, approved financial means of support and the observed effect of the mentioned operations in the context of the number were analyzed interested users for the implementation of these operations. The work also analyzed regulations, identified difficulties faced by potential users and other participants responsible for implementation and control, and offered answers to the most common questions faced by users of the implementation of these operations.

The eight-year average of applications and requested grants was for EO=50.63 ha and 21,993 euros of grants, and for EOG=359.6 ha and 298,946 euros of grants. In the eighth year of the impact analysis, a total of 109 ha was reported for EO and 52,312 euros were approved, and 532.25 ha was reported for EOG and 427,930.6 euros of support was approved. Although the implementation of EO compared to EOG was significantly weaker, its effectiveness can be significant because it depends on the set goals, which are set based on the identified needs. The continuous increase of areas and the number of interested users for the implementation of EO and EOG imply the continuation of the implementation of these practices in the future, and their additional contribution to the achievement of the climate, environmental and biological goals of the Common Agricultural Policy, will be provided by the promotion by policy makers, advisers and employees of the Paying Agency in agriculture, fishing and rural development.

Keywords: IAKS measures, Submeasure 10.1, support in olive growing, support in fruit growing, Rural Development Program, Common Agricultural Policy

## UVOD

Nacionalne potpore u sektorima voćarstva, maslinarstva i vinogradarstva u Republici Hrvatskoj uvedene su relativno kasno (Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu, NN 29/99, u kome su donijete odredbe o podizanju novih višegodišnjih nasada u voćarstvu, uključuje maslinarstvo i podizanje novih nasada vinograda). Provedba prvih natječaja i donošenje odluka bili su 2000. godine. Nakon toga natječaji su se ponavljali kroz više godina, a zakonska osnova bio je Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, i ribarstvu (NN 87/02), te Zakon o održivoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (NN, 83/09). Pregled i učinak poticaja za podizanje voćnjaka u prvom trogodišnjem razdoblju obrađeni su i publicirani u ranijim radovima (Biško, 2003.; Biško, 2004.; Biško i sur., 2005.). U okviru koncepta održivog gospodarenja, proizvođačima voća i maslina od 2012. godine do 2015. godine na raspolaganju su bile i potpore za integriranu proizvodnju (Pohajda i sur., 2015., 2016., 2017). Ulaskom Republike Hrvatske u Eropsku uniju, poljoprivrednim proizvođačima pružila se mogućnost dodatnih prijava u sustav potpora. Zajednička poljoprivredna politika, koja uključuje Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.-2020. (Program), omogućila je potporu poljoprivrednicima za provedbu klimatsko okolišnih praksi znatno većeg opsega održivog gospodarenja. Unutar Programa u okviru informacijskog administrativnog kontrolnog sustava (IAKS) sadržana je Mjera 10 Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene. Podmjera 10.1. Plaćanja obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama sadrži sedamnaest različitih tipova operacija, od kojih su proizvođači voća i maslina mogli potencijalno sudjelovati u njih deset (NN 35/15, 53/15, 69/15, 101/15, 132/15, 20/16, 39/16, 91/16, 19/17, 45/17, 46/17, 19/18, 42/18, 45/18, 21/19, 53/19, 22/20, 57/20, 23/21, 52/21, 67/21, 72/21, 97/21, 27/22, 53/22, 25/23, 51/23, 56/23). Korisnici operacija tijekom njihove provedbe ostvaruju naknadu za gubitak prihoda ili dodatne troškove. Navedeni tipovi operacija uvedeni su postupno unutar programskog razdoblja, a operacije EV i EM uvedene su 2015. godine (NN 35/2015), kada je ujedno i započela provedba Programa. Ukoliko potencijalni korisnici potpore za EV i EM, preuzete obveze provode tijekom propisanog vremenskog okvira, na prijavljenoj površini godišnje (od 2019. godine) ostvaruju novčanu potporu u iznosu od 450 eura/ha za održavanje ekstenzivnih voćnjaka-EV. Navedena potpora je od 2015. do 2019. godine iznosila 385 eura/ha, dok se visina potpore od 804 eura/ha za održavanje ekstenzivnih maslinika-EM tijekom programskog razdoblja nije mijenjala.

Cilj istraživanja je: i) temeljem baza podataka iz godišnjih prijava Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (Agencija za plaćanja) u razdoblju provedbe Programa 2015. – 2022., analizirati iste prema tipu operacije (EV ili EM), prikazati raspored ovih operacija po županijama, utvrditi za njih odobrena sredstva te sagledati učinke navedenih operacija u kontekstu broja zainteresiranih korisnika za provedbu ovih operacija, ii) analizirati propise i identificirati glavne poteškoće na koje su nailazili potencijalni korisnici i ostali sudionici nadležni za provedbu i kontrolu.

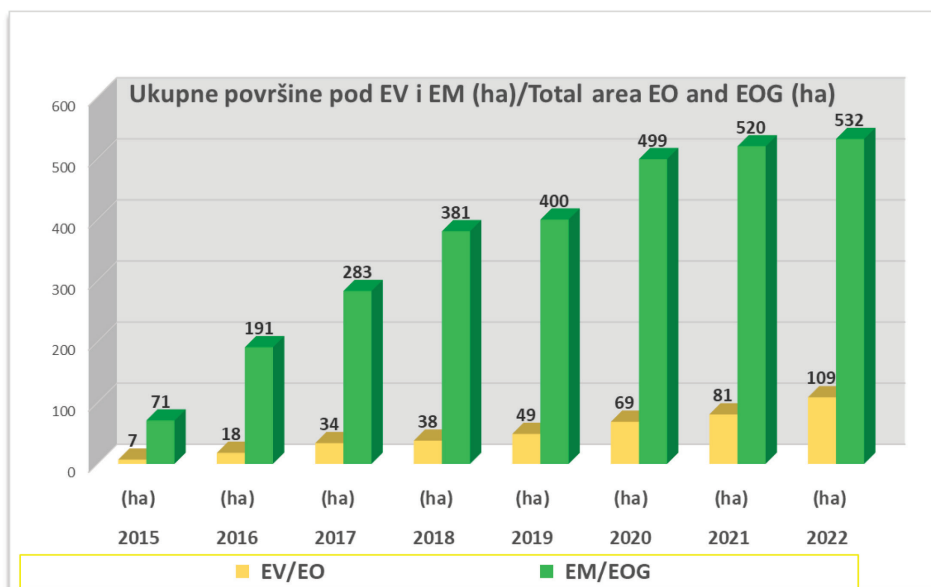
## MATERIJALI I METODE

Na temelju zakonskih propisa koji reguliraju IAKS mjere za predmetno razdoblje (2015.-2022.: Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20-Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21, 152/22), Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja, koji su donijeti za razdoblje 2015.-2022. (NN 35/15, 20/16, 19/17, 19/18, 21/19, 22/20, 23/21, 27/22), Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja, koji su donijeti za razdoblje 2015.-2022. godinu (NN 53/15, 69/15, 101/15, 132/15, 39/16, 91/16, 45/17, 46/17, 42/18, 45/18, 53/19, 57/20, 52/21, 67/21, 72/21, 97/21, 11/22, 53/22, 152/22), te pribavljenih podataka iz baza Agencije za plaćanja o prijavama korisnika na potpore za EV i EM u osmogodišnjem razdoblju 2015.-2022. (Agencija za plaćanja: 2015., 2016., 2017., 2018., 2019., 2020., 2021., 2022.), napravljene su analize istih s posebnim naglaskom na prijavljene površine pod EV i EM, prostorni raspored istih, te odobrena novčana sredstva. Prikupljeni podaci unijeti su, sistematizirani i analizirani korištenjem programskog paketa Excel 2010. Unutar istog programskog paketa obavljena je i grafička obrada.

## REZULTATI I RASPRAVA

Iz grafikona 1 razvidne su prijavljene površine pod EV i EM u osmogodišnjem razdoblju, 2015.-2022. Iz istog je razvidno da su prijavljene površine pod EV bile više nego skromne i kretale su se od 7 ha (2015.) do 109 ha (2022.), prosjek 50,63 ha. Uzmimo li se u obzir: zahtjevnost postupka od ugradnje operacije u Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja (Pravilnik), upoznavanje djelatnika Agencije za plaćanja i djelatnika Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede s odredbama

Pravilnika, upoznavanje korisnika (prava i obveze), postupak prijave potpora u formi Jedinstvenog zahtjeva unutar aplikacije AGRONET, poštivanje prava i obveza korisnika potpora te konačni učinak operacija EV (i EM) na razini Republike Hrvatske, postavlja se pitanje „da li je opravdano navedenu operaciju nastavljati ili ne nakon isteka propisanog vremenskog razdoblja“? Obveza provedbe EV i EM se kretala od pet godina do jedne godine, ovisno o godini uspostave operacija unutar programskog razdoblja. Time su korisnici koji su započeli s provedbom navedenih operacija u 2018., 2019. i 2020. godini imali obvezu provoditi ih tijekom pet godina, a korisnici koji su u 2021. godini započeli s provedbom preuzeli su dvogodišnju obvezu. Iako je predviđeno da provedba operacija unutar Podmjere 10.1. Plaćanja obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama bude višegodišnja, iznimno je u 2022. godini zbog prijelaznog perioda do uvođenja Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027. (Pohajda, 2024.), propisana jednogodišnja obveza za one korisnike kojima je obvezno razdoblje završilo u 2019., 2020. i 2021. godini, kao i za korisnike koji u 2022. godini prijavljuju nove površine za ove operacije. Iako su korisnici od strane donositelja Pravilnika, djelatnika Agencije za plaćanja i savjetodavaca višekratno informirani o pravima i obvezama, vidljiva je slabija implementacija ove operacije u početnim godinama provedbe Programa, što je i bilo za očekivati. U istom grafikonu (grafikon 1) prikazane su i prijave površina za operaciju EM. Iz istog je razvidno da su površine za ovu operaciju bile 5 do 10 puta veće u odnosu na EV i kretale su se od 71 ha do 532 ha EM za područje Republike Hrvatske. Godišnja prosječna prijava površina EM bila je 359,6 ha. Za razliku od EV, kod EM možemo govoriti o učinkovitim prijavama, značajnom broju ha i većoj učinkovitosti same operacije. Navedeno je tim značajnije jer je riječ o jednoj vrsti koja se već dugi niz godina uspješno uzgaja u sedam primorskih županija, a ne na području cijele Republike Hrvatske što je slučaj kod voćnih vrsta.



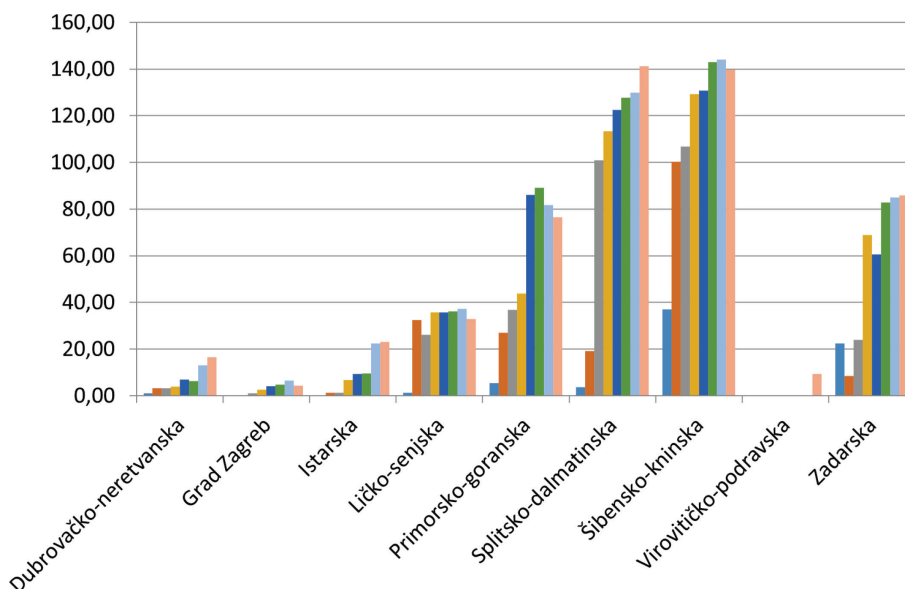
Izvor: podaci Agencije za plaćanja (2015.-2022.), obrada A. Biško

**Grafikon 1. Prikaz prijavljenih površina pod ekstenzivnim voćnjacima (EV) i ekstenzivnim maslinicima (EM) kroz osmogodišnje razdoblje (2015.-2022.)**

**Figure 1 Presentation of reported areas under extensive orchards (EO) and extensive olive groves (EOG) over a eight-year period (2015-2022)**

U grafikonu 2 je razvidno kako je unutar istraživanog osmogodišnjeg razdoblja, najviše površina pod EM prijavljeno na području Šibensko kninske županije (prosječno 98,8 ha) za njom slijede Splitsko-dalmatinska, Zadarska i Primorsko-goranska županija, dok su Ličko-senjska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska županija imale značajno manje prijavljenih površina pod EM. Prilog spomenutom dominirajućem broju površina pod EM je činjenica da je maslinarstvo u Šibensko-kninskoj županiji dominirajuća i tradicijska grana poljoprivredne djelatnosti te što je pred provedbu Programa u 2014. godini evidentirano 600.000 starih stabala maslina u odnosu na tada ukupno zabilježene 800.000 stabala (Verović, 2018.). Iako su u grafikonu 2 vidljive površine pod EM koje nisu statistički značajne (ne prelaze površinu od 9,3 ha), a nalaze se u Gradu Zagrebu i Virovitičko-podravskoj županiji, iste na ovim geografskim područjima nisu prisutne. Naime, podaci iz Jedinственog zahtjeva

koji se vode u bazama Agencije za plaćanja povezuju se s adresom nositelja poljoprivrednog gospodarstva, jer je većina poljoprivrednih gospodarstava lokalizirana unutar granica jedne županije u kojoj je adresa nositelja.



Izvor: podaci Agencije za plaćanja (2015.-2022.), obrada A. Biško i I. Pohajda

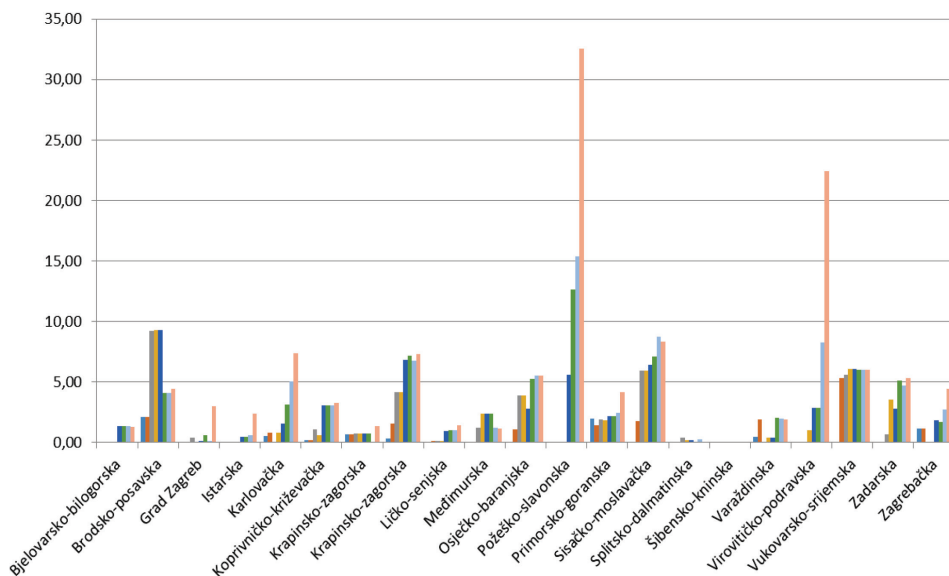
**Grafikon 2. Prikaz prijavljenih površina (ha) pod ekstenzivnim maslinicima (EM) kroz osmogodišnje razdoblje (2015.-2022.) po županijam**

**Figure 2 Presentation of reported areas (ha) under extensive olive groves (EOG) over a eight-year period (2015-2022) by county**

U odnosu na EM, razlog zastupljenosti operacije EV (grafikon 3) na manjem broju površina je što ekstenzivni voćnjaci u kojima dominiraju stare tradicionalne sorte visokostablašica uzgajane na većim razmacima (na generativnim podlogama) zbog debelog debla i bujne razgranate krošnje s vremenom i pojavom suvremenih sorata i nasada voća gube izvorni smisao i postepeno propadaju. Ova operacija ima za cilj štititi od nestajanja prvenstveno tradicijske travnjačke voćnjake karakteristične za ruralni krajobraz kontinentalnog dijela Republike Hrvatske, iako ekstenzivni voćnjaci u mediteranskom dijelu nisu isključeni iz operacije. Iz grafikona je razvidno da su sve županije, osim Požeško-slavonske i Virovitičko-podravske, imale godišnje prijave EV manje od 10 ha za svaku od promatranih

A. Biško i Ines Pohajda: Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (M10.1.7.) i  
 Održavanje ekstenzivnih maslinika (M10.1.8.): pregled prijava i  
 analiza učinka navedenih operacija u osmogodišnjem razdoblju 2015.-2022.

godina, a u nekima je prijavljena površina bila i manja od 1 ha. U Splitsko-dalmatinskoj županiji je primjerice u 2022. godini u potpunosti izostala prijava za EV. Korisnici često postavljaju pitanje ima li smisla provoditi aktivnosti operacije koje ne donose učinak u svim županijama. S druge strane donositeljima politika ova iskustva ukazuju kako je postavljeni cilj ove operacije ipak ostvaren, a što je ujedno i razlog uključivanja ove operacije u Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027. U Požeško-slavonskoj županiji vidljiv je najveći broj prijavljenih površina za operaciju EV. Naša ranija istraživanja (Biško i Vukmir, 2021.) izdvojila su također Požeško-slavonsku županiju kao jednu od najuzornijih kad je u pitanju PEG-Primjena ekoloških gnojiva u vinogradima. Ista županija imala je izuzetno dobre rezultate i kod realizacije u voćnjacima operacije 10.1.15. Primjena ekoloških gnojiva u višegodišnjim nasadima PEG (Biško i Čoga, 2021.).

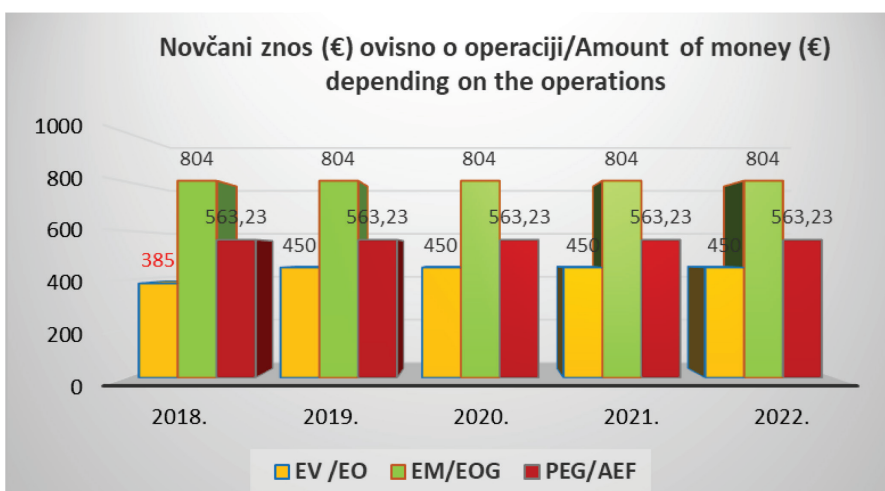


Izvor: podaci Agencije za plaćanja (2015.-2022.), obrada A. Biško i I. Pohajda

**Grafikon 3. Prikaz prijavljenih površina (ha) pod ekstenzivnim voćnjacima (EV) kroz osmogodišnje razdoblje (2015.-2022.) po županijama**

**Figure 3 Presentation of reported areas (ha) under extensive orchards (EO) over a eight-year period (2015-2022) by county**

U grafikonu 4 prikazan je novčani iznos potpore (eura/ha) ovisno o tipu operacije za period 2018. - 2022., zato što se operacija korištena za usporedbu 10.1.15. Primjena ekoloških gnojiva (PEG) počela primjenjivati od 2018. godine. Iz istog je razvidno da je najmanji iznos potpore od 385 eura/ha u 2018 bio za ekstenzivne voćnjake (ovaj iznos potpore je bio od 2015. do 2019. godine), te 450 eura/ha u narednim godinama, što je činilo 47,88 %, odnosno 55,97 % u odnosu na predviđeni iznos za ekstenzivne maslinike (804 eura/ha). Predviđeni iznos potpore za EM bio je viši i od nekih drugih operacija, primjerice primjene ekoloških gnojiva (563,23 eura/ha), što je tek nešto više od 70 % potpore predviđene za ekstenzivne maslinike. Vjerojatno je izdašnija potpora potakla maslinare za prijavu operacije EM.



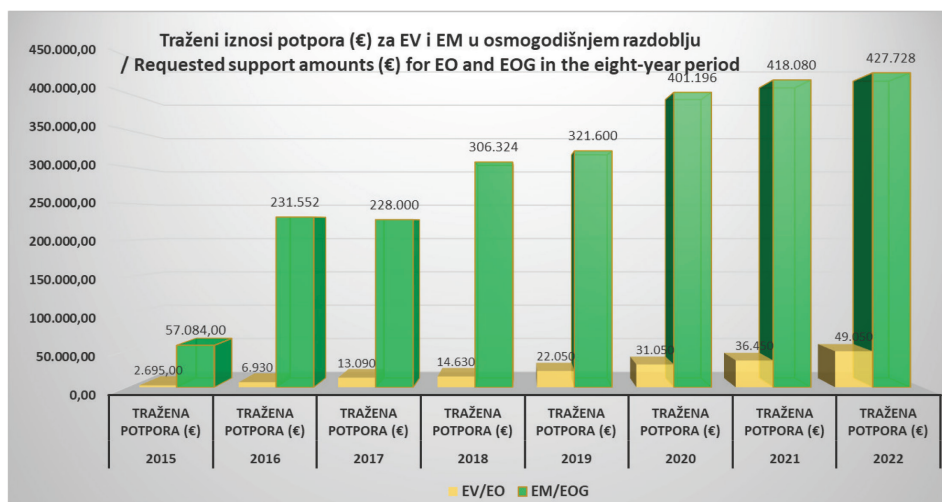
Izvor: podaci Agencije za plaćanja (2018.-2022.), obrada A. Biško

**Grafikon 4. Iznos novčanih sredstava ovisno o operaciji (EV, EM, PEG)**

**Figure 2 Amount of money (€) depending on the operation (EO, EOG, AEF)**

Slijedom navedenog, u grafikonu 5 je vidljivo kako su zatraženi iznosi potpora za EM bili i deset puta viši u odnosu na EV. Važno je uzeti u obzir da potpore za operacije unutar podmjere 10.1. predstavljaju nadoknadu izgubljene dobiti uslijed preuzetih obveza koje doprinose klimi, okolišu i bioraznolikosti, a izračun potpora napravljen je od strane neovisnih stručnjaka u skladu s pravilima Zajedničke poljoprivredne politike Europske Unije (Zajednička poljoprivredna politika). Time je razvidno kako ove operacije ne doprinose produktivnosti te ih ne treba analizirati u ovome kontekstu.

A. Biško i Ines Pohajda: Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (M10.1.7.) i Održavanje ekstenzivnih maslinika (M10.1.8.): pregled prijava i analiza učinka navedenih operacija u osmogodišnjem razdoblju 2015.-2022.



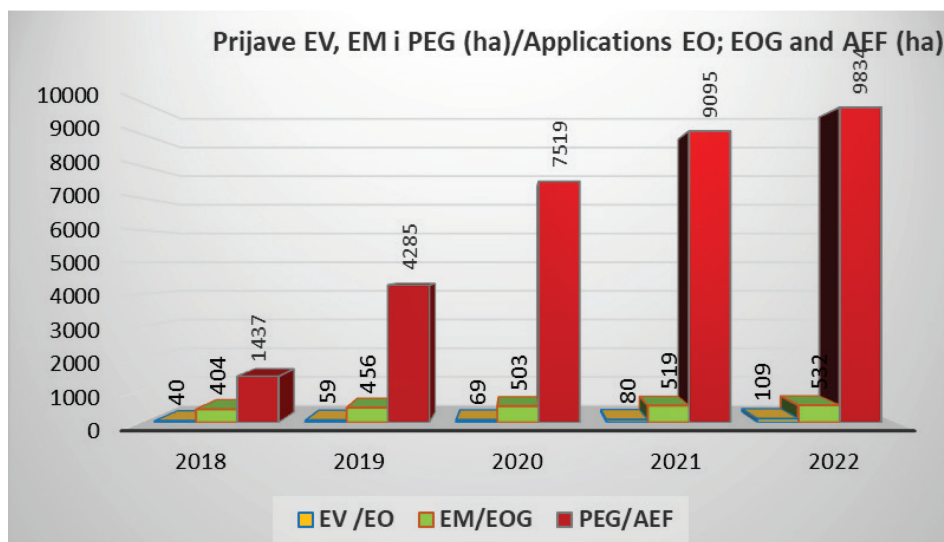
Izvor: podaci Agencije za plaćanja (2015.-2022.), obrada I. Pohajda

**Grafikon 5. Iznos novčanih sredstava ovisno o operaciji (EV, EM,)**

**Figure 5 Amount of money (€) depending on the operation (EO, EOG)**

U grafikonu 6 prikazane su površine prijavljene za operacije EV, EM i PEG (u voćnjacima, vinogradima i maslinicima). Iz istog je razvidno koliko su skromne prijavljene površine za operaciju EV pri usporedbi s PEG. U odnosu na PEG, EV su činili 0,9-2,8 %, prosječno 1,4 % prijavljenih površina. Na često postavljana pitanja korisnika: “Zašto se praksa očuvanja ekoloških voćnjaka nastavlja provoditi i unutar Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027. (Strateški plan) kad je imala tako loš učinak“? te „Zašto se praksa uporabe ekoloških gnojiva u višegodišnjim nasadima nije nastavila provoditi pod jednakim uvjetima u okviru višegodišnjih agroekoloških intervencija Strateškog plana, nego kao eko shema iako je imala značajan učinak u pogledu prijava i odobrenja“?, može se dati odgovor prema kojem je učinkovitost operacije vidljiva u ostvarivanju postavljenih ciljeva. Kreiranje potpora unutar Zajedničke poljoprivredne politike je složen i slojevit proces u kojem se temeljem analiza sektora i prioritizacije potreba najčešće ne postavljaju jednaki ciljevi, a postavljene vrijednosti istih ciljeva kod različitih praksi ne moraju biti jednake da bi bile učinkovite. Zajednička poljoprivredna politika uključuje tri zelena cilja: klimatski, okolišni i biološki. Tako primjerice Operacija EV ispunjava prvenstveno biološki a dijelom i klimatski specifični cilj, dok operacija PEG ispunjava prvenstveno okolišni specifični cilj. Kako je

analizom stanja utvrđeno da je Republika Hrvatska bogata bioraznolikošću te kako je EV usmjeren na očuvanje postojećih ekstenzivnih voćnjaka od nestajanja, tako su postavljeni indikatori praćenja ostvarivanja ciljeva ove operacije znatno manji u odnosu na PEG koji se primjenjuje u voćnjacima u intenzivnom uzgoju, pridonoseći sasvim drugom specifičnom cilju povezanom sa zaštitom tla, zraka i vode od onečišćenja uslijed neprimjerene gnojidbe mineralnim gnojivima. U slučaju PEG postoji preduvjet za višekratno povećanu vrijednost pokazatelja ostvarenja spomenutog specifičnog cilja u odnosu na EV. Zbog izrazito velike implementacije operacije PEG, utvrđenih potreba za provedbom ostalih intervencija unutar Zelene arhitekture Strateškog plana, povratnih informacija korisnika i akademske zajednice prirode intervencija i jasno određenih financijskih sredstava, ova se praksa počela provoditi kao eko shema od 2024. godine unutar Strateškog plana. Za razliku od EV, EM su imali značajno veće prijavljene površine pa su i usporedni prikazi EM u odnosu na PEG bili značajno veći i kretali su se od 5,4 % (2022.) do 28,1 % (2018.), prosječno 11,3 % prijavljenih površina u odnosu na PEG.



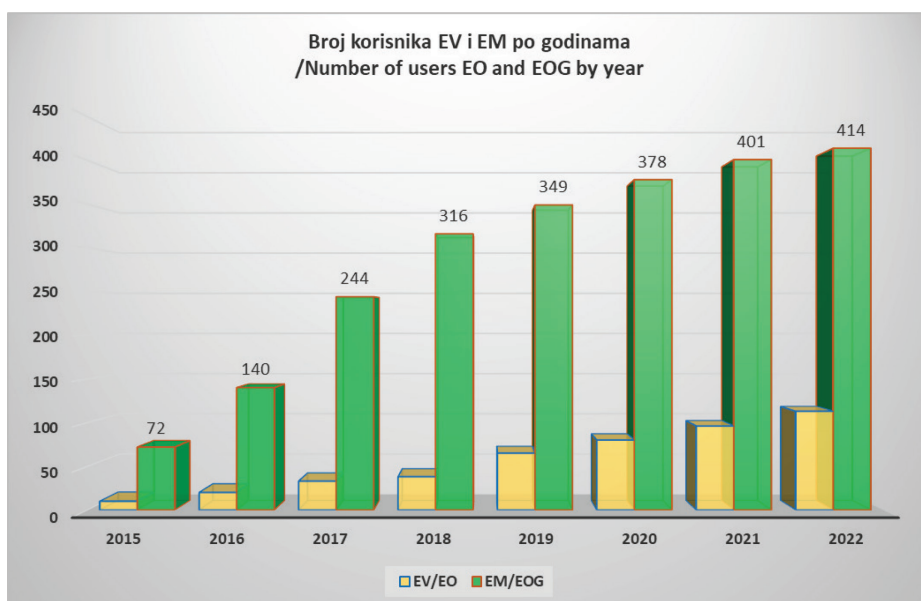
Izvor, podaci Agencije za plaćanja (2018.-2022.), obrada A. Biško

**Grafikon 6. Usporedni prikaz prijavljenih površina operacija EV i EM u odnosu na operaciju PEG**

**Figure 6 Comparative view of the reported surfaces of operations EO and EOG in relation to operation AEF**

A. Biško i Ines Pohajda: Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (M10.1.7.) i  
Održavanje ekstenzivnih maslinika (M10.1.8.): pregled prijava i  
analiza učinka navedenih operacija u osmogodišnjem razdoblju 2015.-2022.

Postupno povećanje zainteresiranosti korisnika za provedbu operacija EV i EM, razvidno je u grafikonu 7. Iako je broj korisnika operacije EM i do 7 puta veći u nekim godinama u odnosu na operaciju EV, kod obje operacije vidljiv je kontinuirani porast broja korisnika. Prosječno po EV godišnji porast broja korisnika je 57, dok je za operaciju EM godišnji prosječni porast broja korisnika 289.



Izvor, podaci Agencije za plaćanja (2015.-2022.), obrada I. Pohajda

**Grafikon 7. Usporedni prikaz broja prijavljenih korisnika za provedbu operacija EV i EM po godinama**

**Figure 7 Comparative presentation of the number of registered users for the implementation of EO and EOG operations by year**

Sve godine od uvođenja operacije Održavanja EV i EM (2015) do Pravilnika u 2023 kad se unutar Strateškog plana uvodi pojam Očuvanja EV i EM (NN 25/2023) dio propisa koji regulira gnojidbu ostao je isti i manje zahtjevan (nije dozvoljena gnojidba mineralnim gnojivima, jedino je prihvatljiva primjena krutog stajskog gnoja) nego dio koji regulira zaštitu bilja. Zato korisnici postavljaju pitanje. “Ako se navodi da je dozvoljeno koristiti samo sredstva za zaštitu bilja odobrena u ekološkoj proizvodnji, zašto se ne

propíše korištenje gnojiva koja su odobrena u ekološkoj proizvodnji?<sup>66</sup>. Odgovor na ovo pitanje pružaju pravila za kreiranje potpora unutar Zajedničke poljoprivredne politike te važnost izbjegavanja dvostrukog financiranja prilikom kombiniranja potpora. Naime, spomenutom operacijom PEG predviđena je potpora za primjenu gnojiva koja imaju dozvolu uporabe u ekološkoj proizvodnji, a koja se može kombinirati s EV i EM.

## ZAKLJUČAK

Poljoprivrednim proizvođačima u Republici Hrvatskoj Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. dat je na raspolaganje veliki broj potpora u okviru različitih mjera, podmjera, odnosno tipova operacija. Među njima je i Podmjera 10.1. Plaćanje obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama sa sedamnaest tipova operacija, u koje se ubrajaju EV i EM. Provedbom je vidljivo kako su neke od mjera, podmjera odnosno tipova operacija bile više implementirane u odnosu na neke druge. Iako je implementacija nekih mjera, podmjera ili tipova operacija bila znatno slabija u odnosu na ostale, njihova učinkovitost može biti značajna jer ovisi o zadanim ciljevima, koji su postavljeni temeljem utvrđenih potreba. Višegodišnja provedba određene potpore, te osmogodišnja analiza daju dostatne informacije da se sagledaju učinci pojedine operacije, u ovom slučaju EV i EM. Tako je iz rezultata istraživanja ovoga rada vidljiva višekratno niža implementacija operacije EV u odnosu na EM.

Na razini Republike Hrvatske, osmogodišnji prosjek prijava i zatraženih potpora bio je: EV=50,63 ha i 21993 eura potpore, te EM=359,6 ha i 298.946 eura potpore. U osmoj godini provedbe operacije i osmoj godini analize učinka (2022.) na razini Republike Hrvatske bilo je prijavljeno: EV=109 ha i odobreno 52.312 eura, te EM=532,25 ha i odobreno 427.930,6 eura potpore. Manje površine prijavljene za EV i potencijalno vrlo skromna sredstva predviđena za očuvanje ekstenzivnih voćnjaka koji karakteriziraju ruralni krajobraz kontinentalnog dijela Republike Hrvatske, predviđena su u budućoj provedbi ove prakse. Porast površina i zainteresiranih korisnika za provedbu operacija EV i EM indikator su da iste u budućnosti treba nastaviti provoditi te više promovirati od strane donositelja politika, savjetodavaca i djelatnika Agencije za plaćanja kako bi se više implementirale i doprinijele u ostvarivanju postavljenih ciljeva zajedničke poljoprivredne politike povezanih s klimom, okolišem i bioraznošću.

## ZAHVALA

Hvala djelatnicima Agencije za plaćanja na dostavi podataka vezanih za prijavu operacija Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (M10.1.7.) i Održavanje ekstenzivnih maslinika (M10.1.8.) kroz osmogodišnje razdoblje, 2015.-2022.

## LITERATURA

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (Agencija za plaćanja baze: 2015., 2016., 2017., 2018., 2019., 2020., 2021. 2022.) Godišnje prijave na EV i EM po Jedinstvenom zahtjevu.

BIŠKO, A. Pregled poticaja za podizanje nasada koštičavog voća // Glasnik zaštite bilja, 26 (2003), 3; 5-18.

BIŠKO, A. Pregled poticaja za podizanje nasada jezgričavog voća // Zbornik radova XXXIX znanstvenog skupa hrvatskih agronoma s međunarodnim sudjelovanjem, 2004. / Žimbek, Tito (ur.). Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004. str. 800-801

BIŠKO, A.; VUJEVIĆ, P.; PERA, S.; JELAČIĆ, T.; SAVIĆ, Z.; HALAPIJA, D. Učinak poticaja za podizanje voćnjaka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2000.-2002. godine // Zbornik radova XL znanstveni skup hrvatskih agronoma s međunarodnim sudjelovanjem / Kovačević, Vlado; Jovanovac, Sonja (ur.). Osijek: Poljoprivredni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2005. str. 689-690

BIŠKO, A., VUKMIR, L. (2023.): Primjena ekoloških gnojiva (PEG) u vinogradima za razdoblje 2018.-2022. Glasnik zaštite bilja, broj 5: 101-112.

BIŠKO, A., i ČOGA, L. (2023): Primjena ekoloških gnojiva (PEG) u voćnjacima i maslinicima za razdoblje 2018.-2022. Pomologia Croatica, Vol.27-2023, br.1-4., str.105-125.

POHAJDA, I. (2024): Zelena arhitektura Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. Agroecnomia Croatica 14:2024 (1) 138-147

POHAJDA, I., LUKŠIĆ, K., VRANKULJ, A., DUDAŠ, S.; ŠALINOVIĆ, A. (2016): Integrated Production of Sour Cherry (*Prunus cerasus*) in Croatia. ACS. Agriculturae Conspectus Scintificus. 81, (2); 91-97

- POHAJDA, I., PAVIĆ, I., DOBRIĆ, M. (2017): Integrirana proizvodnja bresaka u mediteranskom dijelu Hrvatske // Zbornik sažetaka: 12. Znanstveno-stručno savjetovanje hrvatskih voćara s međunarodnim sudjelovanjem. Vodice i Škabrnja, ožujak 2017. / Hrvatska voćarska zajednica, Savjetodavna služba (ur.). Zagreb: Hrvatska voćarska zajednica, 71-71.
- POHAJDA, I., VRANKULJ, A., LUKŠIĆ, K. (2015): Ecological efficiency of sustainable use of pesticides in integrated apple production in Croatia. The 5th International Conference on Environmental and Material Flow Management "EMFM 2015" / Goletić, Šefket; Živković, Dragana (ur.). University of Zenica, 75-80.
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja (NN 35/15)
- Pravilnik o izmjenama i dopuni pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja (NN 53/15, 69/15, 101/15, 132/15)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2016 godinu (NN 20/16,)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2016. godinu (NN 39/16, 91/16)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2017. godinu (NN 19/17)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2017. godinu (NN 45/17, 46/17)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2018. godinu (NN 19/18)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2018. godinu (NN, 42/18, 45/18)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2019. godinu (NN 21/19)

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2019. godinu (NN 53/19)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2020. godinu (NN22/20)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2020. godinu (NN 57/20)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2021. godinu (NN 23/21)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2021. godinu (NN 52/21, 67/21, 72/21, 97/21)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2022. godinu (NN 27/22)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore Poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2022. godinu (NN 53/22)
- Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu (NN 25/23)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2023. godinu (NN 51/23, 56/23)
- Verović, A. (2018): Poljoprivreda Šibensko-kninske županije: stanje, ograničenja i mogućnosti. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet.
- Zakon o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu (NN 29/1999)
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, i ribarstvu (NN 87/02)
- Zakonu o održivoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (NN 83/09).
- Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20-Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske, 52/21, 152/22, )

A. Biško i Ines Pohajda: Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (M10.1.7.) i  
Održavanje ekstenzivnih maslinika (M10.1.8.): pregled prijava i  
analiza učinka navedenih operacija u osmogodišnjem razdoblju 2015.-2022.

---

**Adresa autora – Author's address:**

Ante Biško  
Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet  
Svetošimunska cesta 25  
10000 Zagreb, Croatia  
e-mail: abisko@agr.hr

Ines Pohajda  
Ministarstvo poljoprivrede  
Ulica grada Vukovara 78  
10000 Zagreb, Croatia  
e-mail: ines.pohajda@mps.hr

